

Samen *Smallingerland*

CDA verkiezingsprogramma 2018-2022

Het CDA gelooft in mensen: in hun wil om het goede te doen, hun wens om hun buurt, dorp en hun stad leefbaar en prettig te houden en te maken.

Het CDA gelooft in mensen: in hun gemeenschappen, in hun pluriformiteit en eigenheid, in de verantwoordelijkheid die zij voor elkaar hebben en elke dag nemen. Dit vertrouwen in mensen wortelt in de politieke overtuiging van het CDA. Mensen maken de stad en haar dorpen; daar geloven wij in.

Ieder mens wordt sterker en vrolijker als hij/zij zich verbonden voelt met anderen, als hij gezien wordt, als hij verantwoordelijkheid kan dragen voor de ander. Ieder mens komt (meer) tot zijn recht als hij/zij ziet en gezien wordt, verbinding zoekt en voelt, zorg ervaart en zorg geeft, verantwoordelijkheid ondervindt en verantwoordelijkheid neemt. Elke dag bouwen mensen aan een mooie, groene, sterke, leefbare gemeente. Iedere inwoner van de gemeente Smallingerland kan daaraan zijn eigen, unieke en onmisbare bijdrage leveren. Deze veelkleurigheid maakt de gemeente mooier en sterker!

De overheid stelt kaders, bevordert en stimuleert, stelt grenzen en schept zo ruimte, maar ze kan dit alles alleen doen omdat er al lang mensen zijn die de stad en dorpen maken met elkaar, dichtbij en voor elkaar. Deze Bijbels geïnspireerde politieke overtuiging bepaalt daarom de eigen rol van de overheid – de taak van publieke gerechtigheid – maar ze kan deze taak alleen uitoefenen door het goede dat er al is, in en tussen mensen, te zien, te erkennen, er de ruimte voor te bieden en deze zo nodig te ordenen. De overheid sluit daarom aan bij al het goede dat er al is. Op die manier brengt zij de maatschappelijke en politieke waarden van rentmeesterschap, gespreide verantwoordelijkheid en solidariteit in de praktijk: samen met alle mensen.

Daar geloven wij in!

CDA Smallingerland

1 Waarden en tradities

Waarden en tradities zijn belangrijk voor de samenleving. Veel mensen ervaren hun eigen leven als goed maar maken zich zorgen over hoe wij met elkaar omgaan. Hoffelijkheid op straat, respect voor elkaar, iets over hebben voor de ander en niet altijd en overal het eigen belang voorop stellen; dat zijn waarden die in allerlei Nederlandse tradities – lokaal en nationaal – al generaties lang worden doorgegeven. Waarden en tradities helpen ons om ons thuis te voelen in een onrustige wereld.

1.1 Kunst- en cultuurbeleid

Cultuur is belangrijk voor mens en samenleving. Het draagt onder meer bij aan de persoonlijke ontplooiing van mensen en een gevoel van verbondenheid tussen mensen. Wij vinden het daarom belangrijk ideeën en zaken te bewaren die voor onze geschiedenis, traditie en cultuur van waarde zijn. De overheid heeft daarin niet noodzakelijk een leidende rol maar bewaakt de randvoorwaarden en ondersteunt maatschappelijke partners, zoals scholen, de bibliotheek en het Museum Dr8888.

Concreet wil het CDA Smallingerland het volgende:

- Kinderen via het onderwijs kennis laten maken met de lokale cultuur en geschiedenis.
- Grote culturele instellingen, zoals de Lawei, nemen een belangrijke plaats in in onze gemeente. Ook omliggende gemeenten zouden hieraan bij kunnen dragen; hun inwoners maken immers ook gebruik van deze voorzieningen.
- De gemeente stimuleert kunst in de openbare ruimte. Dit gebeurt bij voorkeur in samenwerking met lokale initiatieven of het bedrijfsleven.
- De bibliotheek blijft op haar huidige locatie in Drachten. Hierbij moet de bibliotheek zich verder ontwikkelen door in te spelen op maatschappelijke mogelijkheden en vragen om haar bestaansrecht te versterken.

1.2 Cultureel erfgoed

In Smallingerland hebben we een rijke traditie in religieus en agrarisch erfgoed, de Friese taal en feesten van gemeenschappelijkheid, zoals dorpsfeesten, Simmerdeis, Peije-dei en de culturele zondagen. Het CDA hecht veel waarde aan dit erfgoed en deze evenementen

Concreet wil het CDA Smallingerland het volgende:

- De gemeente investeert in het behoud van monumenten. Behalve grotere restauraties ondersteunt de gemeente ook kleine maar even waardevol cultuurhistorisch erfgoed, bijvoorbeeld door het verstrekken van kleine kredieten aan particulieren. Onderzocht moet worden of de lijst met gemeentelijke monumenten uitgebreid kan worden.
- Beeldbepalende gebouwen, zoals ons voormalige klooster, moeten behouden blijven.
- De museumwoning Van Doesburg-Rinsema in combinatie met museum Drachten wordt door de gemeente blijvend ondersteund.
- De gemeente blijft de amateurkunst en de Hafabra steunen.
- De invulling van de culturele zondagen wordt verbreed.

1.3 Veiligheid in de buurt

Veiligheid is een basisbehoefte in een sterke samenleving waarin mensen zich thuis en geborgen voelen. Een veilig Smallingerland vraagt om stevige maatregelen; regels gelden voor

iedereen, geen woorden, maar daden. Wij richten ons in het bijzonder op het tegengaan van criminaliteit die een grote impact heeft op het slachtoffer, diens directe omgeving en het veiligheidsgevoel in de maatschappij, zoals woninginbraken. Veiligheid is een fundamenteel recht van ieder mens maar we zijn ook met elkaar verantwoordelijk voor een veilige buurt. Drank en drugs kunnen een grote invloed hebben op de veiligheid van mensen, in de wijken en op straat. Het CDA wil hier beter op controleren.

Concreet wil het CDA Smallingerland het volgende:

- De gemeente ondersteunt de wijkagent optimaal. Wijkagenten moeten als ogen en oren van de buurt ook daadwerkelijk daar aanwezig zijn. De gemeentelijke toezicht-houder moet daarnaast zichtbaar aanwezig zijn;
- De gemeente onderzoekt samen met haar inwoners ook andere vormen van toezicht.
- De gemeente richt zich actief op het terugdringen van overmatig alcoholgebruik onder jongeren. We ondersteunen voorlichting op scholen, voor ouders en op sportclubs. Ook de kerken worden hierbij betrokken.
- Drugsgebruik wordt ontmoedigd. Er mogen geen coffeeshops in de dorpen gebouwd worden. Er komen geen nieuwe coffeeshops bij en bij sluiting wordt dat niet ergens anders gecompenseerd. Het CDA is geen voorstander van experimenten waarbij de gemeente zelf cannabis gaat verbouwen.
- Samen met de inwoners worden ook andere vormen van toezicht bevorderd zoals het gebruik van buurtapps.

2 Sterke samenleving, samen verantwoordelijk

Wij willen de komende jaren blijven werken aan sterke buurten, wijken, kernen, dorpen en steden; aan een samenleving waar alle mensen zich veilig en thuis voelen, omdat ze weten dat er altijd iemand is die naar hen omkijkt. Niemand staat er alleen voor. Een sterke samenleving van betrokken gemeenschappen is gebouwd op saamhorigheid en gedeelde verantwoordelijkheid, en geeft mensen directe invloed op hun eigen leefomgeving.. Een sterk Smalingerland laat ruimte voor eigen keuzes. Dat betekent minder regels van bovenaf en meer zeggenschap voor inwoners zelf.

Concreet wil het CDA Smalingerland het volgende:

- Raadsleden, bestuurders en medewerkers van de gemeente vormen verbindingen in Smalingerland en geven de samenleving actief ruimte.
- De gemeente denkt actief mee bij initiatieven vanuit de samenleving.
- Wij geven de dorpsraad, wijkraad of het wijkoverleg een eigen budget voor initiatieven vanuit de wijk. Van de dorpsraden verwachten wij dat zij een goede afspiegeling zijn van het dorp.
- Er is ruimte voor dorpsontwikkeling met een buurtbudget. Voor die visie dragen de inwoners van het dorp zelf de bouwstenen aan. De ontwikkeling of vernieuwing van de dorpsvisie wordt betaald uit een wijken- en dorpenfonds. Vanuit dit fonds kunnen initiatieven vanuit die gemeenschap, mits ze passen in de zelf opgestelde visie, een bijdrage aanvragen.
- Er is een meldpunt voor 'lyts leed'. Daar kunnen inwoners terecht voor kleine zaken op het gebied van openbare infrastructuur of openbaar groen, die met weinig middelen direct opgeknapt kunnen worden. De dorpscoördinator zou hierbij moeten aansluiten.

2.1 Toegankelijkheid gemeente

Om de gedeelde verantwoordelijkheid van de gemeente en haar inwoners vorm te geven is het belangrijk dat de gemeente toegankelijk is voor haar burgers, aanspreekbaar is en burgers betreft bij haar besluitvorming.

Concreet wil het CDA Smalingerland het volgende:

- Burgers wordt gemakkelijk persoonlijk, telefonisch en schriftelijk contact met de gemeente geboden door een bereikbaar gemeenteloket met ruimere openingstijden, en een goede schriftelijke communicatie. De gemeente communiceert in heldere taal zodat het voor iedereen begrijpelijk is.
- De gemeentelijke website wordt vernieuwd, met een goede zoekfunctie.
- Al vroeg in een proces worden alle betrokkenen volledig geïnformeerd én gedurende het proces op de hoogte gehouden.
- Het wordt mogelijk meer zaken vanuit huis te regelen, bijv. door middel van het indienen van DigiD formulieren zonder dat de burgers hiervoor naar het gemeentehuis hoeven.
- Er komt een aanspreekpunt voor specifieke doelgroepen (ondernemers, verenigingen), waar zij met al hun vragen over overheidsdienstverlening terecht kunnen.
- De gemeente hanteert een overzichtelijke en zorgvuldige werkwijze bij de behandeling van klachten van inwoners.
- Er komt een onafhankelijk commissie voor bezwaarschriften.

2.2 Recht om uit te dagen

Wij geloven in de kracht van de samenleving en willen daarom dat burgers en verenigingen het recht krijgen om de uitvoering van een collectieve voorziening van de overheid over te nemen. Dit kan om van alles gaan: het onderhoud van een park in de wijk, het beheer van sportvelden door de club of de zorg voor ouderen.

Concreet wil het CDA Smalingerland het volgende:

- Er komt een 'Recht om uit te dagen' (right to challenge); hiermee krijgen burgers het recht om bij de gemeente een alternatief voorstel in te dienen voor een bepaalde dienst, voorziening of plan van de gemeente. Dit instrument moet een grotere rol gaan spelen in Smalingerland; daarom is extra aandacht en nadere uitleg noodzakelijk.

2.3 Verenigingen en vrijwilligers

Vrijwilligers, mensen die zich met hart en ziel inzetten voor een ander, vormen een onmisbare schakel in de binding en leefbaarheid van onze dorpen, wijken en buurten. We zien steeds vaker dat vrijwilligers(organisaties) publieke taken overnemen en nieuwe vormen bedenken van dienstverlening voor hun gemeenschap. Deze positieve ontwikkeling verdient ondersteuning door onnodige regels te schrappen. De gemeente kan veel doen om vrijwilligerswerk makkelijker en leuker te maken. Het CDA wil meer ruimte, minder knellende regels.

Concreet wil het CDA Smalingerland het volgende:

- De verklaring omtrent gedrag (VOG) voor vrijwilligers die werken met minderjarigen wordt gratis, zonder belemmerende regels.
- De gemeente kijkt kritisch naar de vergunningverlening: Is het vereisen van bepaalde vergunningen wel echt nodig?
- De gemeente ondersteunt deskundigheidsbevordering. Bijvoorbeeld ondersteuning bij het ontstaan van netwerken, waar vrijwilligers ervaring en kennis kunnen uitwisselen, zonder voor te schrijven 'hoe het moet'. Wij kiezen voor een persoonlijke benadering.

2.4 Voldoende en betaalbare woningen

Wonen is voor mensen essentieel; zowel de woning als de leefomgeving. De woonwensen van burgers moeten centraal staan bij het woonbeleid. Dan gaat het om duurzame woningen, over woningen die aansluiten bij woonwensen en woningen die bestendig zijn voor verschillende levensfasen. Ook de kwaliteit van de wijken is van groot belang. Nu de werkzaamheden in de De Wiken en De Bouwen bijna afgerond zijn, kunnen we concluderen dat dit heeft geleid tot een grote kwaliteitsverbetering in de wijk. Ditzelfde willen we gaan oppakken in delen van de Trisken.

Concreet wil het CDA Smalingerland het volgende:

- Blijvend inzetten op levensloopbestendige woningen en wijken, waarin kinderen onbezorgd kunnen opgroeien en mensen gezond oud worden. Dat vergt goede voorzieningen (van speeltuin tot wijkcentrum), waarin recht wordt gedaan aan de diversiteit van mensen die de samenleving kent.
- Nieuwbouw mogelijk maken in onze dorpen; o.a. in Nijega, Opeinde, Rottevalle, Drachtstercompagnie, Oudega en Houtgehage want;

- Ouderen (eventueel in een appartement naar keuze) willen graag zo lang mogelijk in het eigen dorp kunnen blijven wonen.
- Jongeren verdienen een eigen plek in het dorp. Hiervoor zijn alternatieve woonvormen zoals bijvoorbeeld tiny-houses van harte welkom.
- Overige woonvormen zoals woonwagens verdienen een eigen plek.
- Pilotprojecten mogen wat het CDA betreft van start gaan in onze gemeente.
- Ruimte bieden aan en open staan voor initiatieven op het gebied van woningbouw. Dit kan door inwoners ruimte te geven om zelf een rol te spelen in het bouwen van hun eigen woning of wijk. Dat versterkt de cohesie en hierdoor wordt de gemeente levendiger. Dat vraagt ook om minder regels waar dat kan. De ruimte die de nieuwe Omgevingswet hiervoor biedt willen wij aangrijpen.

2.5 Vitale kernen en dorpen

Het CDA zet in op een centraal beknopt centrumgebied in Drachten met een mix van wonen, werken, winkelen, uitgaan en recreëren. Hierbij moet niet alles worden vastgelegd in regelgeving, de gemeente moet kunnen inspelen op de behoeften van de consument met een centrum waar mensen elkaar ontmoeten en samen iets kunnen beleven.

Concreet wil het CDA Smallerland het volgende:

- Het centrumgebied in Drachten realistisch inschatten en afbakenen. Binnen dit gebied willen we slim en ruimhartig ruimte geven aan winkels, horeca en dienstverleners. We houden lege ruimtes aan voor experimenten van ondernemers. Er blijft ruimte voor markten, stalletjes, exposities, voorstellingen en evenementen. Onze zorg blijft de betaalbaarheid van winkelpanden.
- Een prachtig stadspark ontwikkelen in Drachten-Oost; een verblijfsgebied met mogelijkheden tot activiteiten zoals skeeleren, mountainbiken en andere nieuwe attractiemogelijkheden.
- Lelijke plekken in Drachten en de dorpen moeten zo mogelijk worden aangepakt.
- Parkeren moet aantrekkelijk blijven; zo veel mogelijk gratis parkeren binnen onze gemeente. Dit trekt bezoekers, ook van buiten onze gemeentegrenzen.
- Alleen in het centrum ruimte voor betaald parkeren met zo mogelijk één parkeerzone voor digitaal parkeren.
- Ons mooie Raadhuisplein moet zo snel mogelijk autovrij gemaakt worden.
- De parkeergarage behoudt het actietarief. €2,50 per dag is een geweldig visitekaartje voor het centrum.
- In overleg met de winkeliersvereniging een proef met de koopzondag opstarten.

Voor steeds meer zaken zijn onze inwoners afhankelijk van een goede internetverbinding. In het overgrote deel van Smallerland is nog steeds geen betrouwbaar en snel internet beschikbaar. Dit wil het CDA aanpakken.

Concreet wil het CDA Smallerland het volgende:

- Glasvezel voor iedereen, ook in het buitengebied. De gemeente moet hier een sturende rol in nemen omdat de markt het toch nog toe niet oppakt.
- Binnen 4 jaar moet elk bedrijf en woonhuis beschikken over snel internet.
- Geen precario (leges en belasting) opleggen bij het aanleggen van kabels. Het CDA ziet glasvezel als een noodzakelijke nutsvoorziening.

2.6 Integratie

De komst van vluchtelingen uit oorlogsgebieden naar Europa heeft uiteindelijk ook gevolgen voor Smallingerland. Wij willen dat migranten die hier kunnen blijven zo snel mogelijk volwaardig mee doen om hier hun nieuwe leven op te bouwen en een bijdrage te kunnen leveren aan onze samenleving.

Concreet wil het CDA Smallingerland het volgende:

- De gemeente draagt zorg voor het beschikbaar stellen van passende woonruimte wanneer mensen een verblijfsstatus hebben gekregen. Kinderen horen wat het CDA betreft niet langer dan noodzakelijk in een AZC te wonen.
- De gemeente brengt statushouders direct in aanraking brengt met onderwijsmogelijkheden en vrijwilligerswerk, zodat de stap naar betaald werk kleiner wordt wanneer mensen een verblijfsstatus hebben gekregen.
- Extra mogelijkheden worden geboden aan migrantenvrouwen om bij het onderwijs van hun kinderen te worden betrokken, de taal te leren en werk te vinden. Dat kan bijvoorbeeld door taalonderwijs voor migranten op de school van hun kinderen aan te bieden. Samen met het vmbo kan er worden gekeken naar een vervolgopleiding op het inburgeringsexamen.
- Iedereen doet volwaardig mee in onze samenleving. Goede taalvaardigheid en scholing vergroten de kans op werk. Daarom zijn we veeleisend en vragen we iedereen hiervoor ook zelf hun verantwoordelijkheid te nemen.
- Gemeente, scholen en Bureau Leerplicht moeten schooluitval voorkomen. Goed onderwijs is de sleutel is voor de toekomst van ieder kind.
- Jongeren nemen kennis van andere culturen en levensovertuigingen om zo vanuit de eigen afkomst en overtuiging bruggen te leren slaan naar de Nederlandse samenleving die we met elkaar vormen.

3. Gezinnen, onderwijs en sport

Het gezin en familie zijn onmisbaar bij het krijgen en leren geven van liefde, waardering en respect. Ook het recht op goed onderwijs en de mogelijkheid om te kunnen sporten zijn belangrijk om je te kunnen ontwikkelen. Daar zetten wij ons voor in, want iedereen moet kunnen meedoen in onze maatschappij.

3.1 Kindvriendelijke buurten

De buurt waarin kinderen opgroeien is erg belangrijk. Ieder kind verdient een veilige en uitdagende leefomgeving waarin het kan spelen en veilig opgroeien. Het CDA vindt het van belang dat kinderen veel buiten kunnen spelen: ze leren daardoor spelenderwijs samen te leven. Ook is buitenlucht gezond en draagt beweging bovendien bij aan het voorkomen van overgewicht.. Een goede inrichting van de openbare ruimte die buiten spelen mogelijk en aantrekkelijk maakt is daarom essentieel. Schoolpleinen, sportveldjes en speelplaatsen kunnen daar een goede rol bij spelen.

Een andere voorwaarde is natuurlijk dat de buurten waarin kinderen opgroeien veilig zijn. Daarom wil het CDA vooral in kinderrijke buurten een gerichte aanpak van criminaliteit en verkeersonveilige situaties.

Concreet wil het CDA Smallerland het volgende:

- Strenge handhaving van verkeersovertredingen in kinderrijke buurten en in de omgeving van (sport)parken. Hiermee kunnen kinderen veilig lopend of fietsend naar school, hun vriendje of de sportclub.
- De gemeente zorgt voor goede (ook informele) speelmogelijkheden in elke buurt, voor verschillende soorten spel en ontmoeting, voor alle leeftijden en voor kinderen met en zonder beperking. De buurt moet hierbij worden betrokken.
- Burgerinitiatieven op het gebied van spelbegeleiding, zoals speel-o-theken, speeltuinen, scouting en kindervakantiewerk zijn van groot belang en kunnen rekenen op medewerking van de gemeente.

3.2 Woningen voor jongeren en gezinnen

Een goede, betaalbare woning is zeer belangrijk voor (jonge) gezinnen, juist ook in het dorp van hun keuze.

Concreet wil het CDA Smallerland het volgende:

- Nieuwbouw mogelijk maken in onze dorpen; o.a. in Nijega, Opeinde, Rottevalle, Drachtstercompagnie, Oudega en Houtgehage.
- Voor jongeren een eigen woonplek in stad en dorp. Hiervoor zijn alternatieve woonvormen zoals bijvoorbeeld tiny-houses van harte welkom.
- Ruimte bieden aan en open staan voor initiatieven op het gebied van woningbouw. Dit kan door inwoners ruimte te geven om zelf een rol te spelen in het bouwen van hun eigen woning of wijk. Dat versterkt de cohesie en hierdoor wordt de gemeente levendiger. Dat vraagt ook om minder regels waar dat kan. De ruimte die de nieuwe Omgevingswet hiervoor biedt willen wij aangrijpen.

3.3 Onderwijs

Het is onze taak om kinderen thuis en op school goed voor te bereiden op hun rol en plek in de samenleving en de wereld daarbuiten. Goed onderwijs biedt alle kinderen en jongeren de

kans om hun talenten te ontwikkelen en uit te groeien tot volwaardige en betrokken burgers. Hoewel de invloed van de gemeenten op de inhoud van het onderwijs beperkt is, moet er ook op lokaal niveau veel aandacht zijn voor onderwijs. Een (basis)school zorgt voor leefbaarheid in een dorp. Jonge gezinnen wonen er liever en gaan er minder snel vandaan. Een school zorgt er ook voor dat andere voorzieningen zoals winkels, verenigingen of een bibliotheek kunnen blijven bestaan.

Concreet wil het CDA Smallingerland het volgende:

- Schoolgebouwen moeten 'fris' zijn, met een goed binnenklimaat.
- Schoolgebouwen moeten zo snel mogelijk energieneutraal zijn. De gemeente moet daarom een meerjaren-onderhoudsplan opstellen voor alle scholen in de gemeente, waarin duurzame renovatie en het binnenklimaat een belangrijke plek innemen.
- Het CDA staat voor christelijk onderwijs, maar als een school niet zelfstandig kan blijven bestaan, kiest het CDA voor de samenwerkingsschool met bij voorkeur behoud van de christelijke identiteit. Om zo de school voor een dorp te behouden.

3.4 Fietspaden in Smallingerland

Scholieren gebruiken vaak de fiets om naar school te gaan. Mooie en veilige fietspaden zijn hiervoor noodzakelijk en nodigen uit om langere afstanden af te leggen en de fiets te pakken voor woon-werkverkeer en recreatief eerder op de fiets te stappen. Ook zijn fietspaden belangrijk voor de nodige (gezonde) beweging en de versterking van de toeristische aantrekkelijkheid van de gemeente in het totaal van de toeristische regio.

Concreet wil het CDA Smallingerland het volgende:

- Dat de fietsverbindingen van en naar scholen toe veilig zijn. Hierbij moet zeker aandacht zijn voor de Torenstraat waar erg veel schooljeugd gebruik van moet maken. (niet naar voorbeeld Drift maar de Vogelzang zou doorgetrokken moeten worden)
- Fietsbewegwijzering rond het centrum moet worden verbeterd.
- Situaties van onveilige fietsbeleving van fietsers moeten serieus genomen worden. De gemeente moet onderzoeken waar het beter kan. Enkele voorbeelden zijn: de rotonde bij de Lawei, de inrichting van het kruispunt Torenstraat en Vogelzang en de Suderheide.
- Het fietspad tussen Beetsterzwaag en Drachten moet worden verbeterd.
- Suggesties van verbeteringen van inwoners worden na onderzoek correct teruggekoppeld aan initiatiefnemers.
- Fietspaden in het buitengebied verdienen nadrukkelijker aandacht, omdat op veel plaatsen de wegen smal zijn en de weg gedeeld wordt met andere weggebruikers.
- In het buitengebied moeten op verschillende plaatsen passeerstroken aangelegd worden. Dit is niet alleen voor fietsers van groot belang maar ook voor het andere verkeer.

3.5 Betaalbare en duurzame (sport)verenigingsgebouwen

Voor veel verenigingen zijn de lasten van hun accommodatie een belangrijke kostenpost. Tegelijkertijd is een goed gebouw voor de (sport)vereniging van groot belang voor het goed functioneren. Sport in verenigingsverband is waardevol en vraagt om extra ondersteuning bij het in stand en op peil houden van de accommodaties. Wij willen de vrijwilligers meer verantwoordelijkheid én beslissingsbevoegdheid geven en ruimte voor innovatie bieden. Er zijn veel kansen voor het verduurzamen van complexen. Dat kan een goede manier zijn om de

energiekosten te drukken.

Concreet wil het CDA Smallerland het volgende:

- De gemeente ondersteunt verenigingen bij het in kaart brengen van rendabele duurzaamheidsinvesteringen.
- De gemeente maakt duurzaamheidsleningen ook beschikbaar voor dorpshuizen, verenigingen en sportaccommodaties.
- De energiescan wordt gratis aangeboden aan dorpshuizen, verenigingsgebouwen en sportaccommodaties.
- Verenigingen moeten vrijgesteld worden van OZB-verplichtingen van de gebouwen.

3.6 Sport en bewegen voor leefbaarheid en welzijn

Bewegen is heel belangrijk als ontspanning en als voorwaarde voor een gezond leven.

Maar sport heeft ook een andere functie; het brengt mensen samen en maakt mensen weerbaar. Sport speelt ook een belangrijke rol bij het overbrengen van waarden en vaardigheden die in het gewone leven onmisbaar zijn, zoals teambelang en respect voor de ander.

3.7 Goede sportvoorzieningen

De gemeente heeft een belangrijke rol bij het aanbieden van goede sportvoorzieningen. Wij willen daarbij rekening houden met de verschuiving van verenigingssporten naar individuele sporten, zoals wandelen, fietsen en hardlopen. Het CDA vindt het belangrijk dat inwoners bekend zijn met de veelzijdigheid van sportmogelijkheden. We zijn erg blij dat we binnen afzienbare tijd gebruik kunnen maken van een nieuw zwembad in Drachten, de locatiekeuze staat wat het CDA betreft nog niet vast. Het terrein van het huidige zwembad moet een kwalitatief hoogwaardig inrichtingsplan krijgen.

Concreet wil het CDA Smallerland het volgende:

- Inzetten op toegankelijke sportfaciliteiten, zoals open clubs, waarbij eigen leden, regelmatige bezoekers van de club en de buurtbewoners uitgenodigd worden om te sporten en om bij de vereniging betrokken te raken en te blijven.
- Dat sportfaciliteiten ook letterlijk goed toegankelijk zijn voor mensen met een beperking.

4 Zorg voor elkaar

Het CDA is blij dat Smallingerland het ziekenhuis Nij Smellinghe huisvest. Dit ziekenhuis met een belangrijke regionale functie is niet alleen als noodzakelijke hulpverlener op medisch gebied, maar ook een belangrijke banenmotor in onze gemeente. Alle zorginstellingen in Smallingerland zijn voor het CDA belangrijke partners om de juiste hulp en ondersteuning op het juiste moment te geven. Het CDA staat voor een samenleving waar mensen zoveel als mogelijk mee kunnen doen ongeacht geslacht, leeftijd, inkomen en eventuele beperkingen. Het CDA zet in op een samenleving die een goede sociale verbondenheid kent met gebundelde inzet van vrijwilligers, mantelzorgers en professionals in een hecht netwerk.

Concreet wil het CDA Smallingerland het volgende:

- In Smallingerland werken we volgens het principe 1 gezin, 1 plan, 1 hulpverlener.
- Vertrouwen in de zorgprofessional staat voorop. Het is onwenselijk dat de gemeente op de stoel van de zorgprofessional gaat zitten.
- De gemeente hanteert een financieringsvorm die het partnerschap ondersteunt.

4.1 Persoonlijke kracht

Het CDA gaat uit van de persoonlijke kracht en waardigheid van mensen. We gaan uit van wat mensen kunnen. Dat vergt geen algemene regels, maar maatwerk ook bij thuiszorg.

Concreet wil het CDA Smallingerland het volgende:

- De mogelijkheid tot woningaanpassingen is onderdeel van de maatschappelijke ondersteuning.
- We maken er afspraken met zorgorganisaties over maatwerk bij de thuiszorg, wanneer een algemene voorziening niet toereikend is.

4.2 Mensen met een beperking

In het VN-verdrag voor de rechten van de mens met een beperking heeft de gemeente er een aantal taken bij gekregen. Niet alleen op het gebied van de zorg, maar ook op het gebied van toegankelijkheid van de openbare ruimte.

Concreet wil het CDA Smallingerland het volgende:

- Samen met ervaringsdeskundigen, ondernemers en zorgverleners maken we een actieplan waarbij toegankelijkheid de norm is.
- Samen met ervaringsdeskundigen signaleren we hindernissen voor toegankelijkheid door een digitaal meldpunt te openen, met als doel deze hindernissen te verhelpen.
- We faciliteren lokale en regionale initiatieven, waarbij buurten, verenigingen, bedrijven, kerken, etc met elkaar alledaagse zorg voor ouderen en zieken in hun eigen omgeving organiseren.

4.5 Mantelzorg

Mantelzorgers zijn de kracht in de zorg voor ouderen, gehandicapten en chronisch zieken. Mantelzorgers vinden het normaal om te zorgen voor een hulpbehoevend(e) familielid of kennis.

Concreet wil het CDA Smallingerland het volgende:

- mantelzorgers hebben recht op professionele ondersteuning voor informatie, advies en praktische ondersteuning.
- De mantelzorger heeft een vaste positie bij het keukentafelgesprek.
- De Mantelzorgdag blijft.

- We betrekken mantelzorgers, als ervaringsdeskundigen, bij het opstellen en de uitvoering van het beleid.

4.6 Aanpak eenzaamheid

Eenzaamheid is een groot probleem in onze samenleving. Om eenzaamheid tegen te gaan willen wij inzetten op het versterken van bestaande maatschappelijke en sociale verbanden en ouderen stimuleren om zelf op zoek te gaan naar sociale contacten.

Concreet wil het CDA Smallerland het volgende:

- Eenzaamheidsbestrijding is een speerpunt in het zorg- en welzijnsbeleid.
- Een gemeentelijke aanpak van eenzaamheid, waarbij mensen die in isolement dreigen te raken regelmatig worden bezocht.
- Tijdens het 'keukentafelgesprek' komt eenzaamheid aan de orde.

4.7 Armoede

In onze gemeente hoort niemand te leven onder de armoedegrens. Daarom wil het CDA actief blijven inzetten op het armoedebeleid. Mensen die afhankelijk zijn van een uitkering willen het liefst zo snel mogelijk onafhankelijk zijn. Ze zitten in een situatie die niemand wenst. Ze moeten respectvol bejegend worden en ondersteund worden in hun zoektocht naar een baan en financiële stabiliteit. Mensen die op de armoedegrens leven hebben vaak meerdere problemen. Wij vinden dat die mensen moeten worden geholpen bij het oplossen van hun problemen. Ze moeten weerbaar worden gemaakt. Bijvoorbeeld door goede schuldhulpverlening of goede verslavingszorg, of door hulp te bieden bij het vinden van passend werk.

Concreet wil het CDA Smallerland het volgende:

- De gemeente ondersteunt maatschappelijke initiatieven op het gebied van armoedebestrijding, zoals van scholen, kerken of Humanitas.
- De gemeenten zet projecten op met vrijwilligers voor mensen die moeite hebben hun financiële administratie op orde te houden. Voorbeelden hiervan zijn 'schuldhulpmaatjes' of budgetcoaches.
- Betere schuldhulpverlening, zodat mensen die in de schulden raken er sneller weer uitkomen en ook uit de schulden blijven. Daarnaast pleiten we voor basisbudgetbeheer. Dat betekent dat alle vaste lasten – zoals huur, zorgverzekering en gas, water en licht – van tevoren worden ingehouden op iemands uitkering. Zo wordt voorkomen dat tegelijk met de rekeningen ook de problemen zich opstapelen en huisuitzetting dreigt.
- Voedselbanken blijken helaas noodzakelijk, maar moeten wel een tijdelijke oplossing blijven.

4.8 Zorgbudgetten

De gemeenten hebben er de afgelopen jaren extra taken bij gekregen op het terrein van de (jeugd)zorg en werk. Hierbij komt dat er fors is bezuinigd op de zorg en dat voelen we nu nog steeds. Er zijn minder plaatsen in het verzorgingshuis en zwaardere toelatingseisen. Dit maakt met name de ouderen erg onzeker. Ook de vraag naar handen aan het bed wordt groter: door de arbeidsomstandigheden zijn er steeds minder jongeren die nog in de verpleeg- en ouderenzorg willen werken. Het wordt een hele uitdaging voor de instellingen en de gemeente om dit tij te keren. Het CDA gaat deze uitdaging niet uit de weg en wil samen met de zorginstellingen in overleg blijven om de zorg optimaal te organiseren voor onze inwoners.

Concreet wil het CDA Smalingerland het volgende:

- Rijksgeld voor de zorg gaat naar de zorg.
- Optimale inzet op het verminderen van zware zorgvragen, o.a. via gebieds- en wijkteams, huisartsen en scholen
- Opnieuw inrichten van de aanpak en de financiering van de organisatie van de jeugd-zorg. Dit is een speerpunt voor het CDA bij de nieuwe collegevorming. Transformatie staat hierbij voorop.
- De budgetten voor de zorg in de gemeente zijn de afgelopen periode niet voldoende gebleken. Zorg moet betaalbaar blijven, ook op de lange termijn. Eventuele tekorten dienen in eerste instantie binnen de sector zelf te worden opgevangen.

4.9 Regeldruk

Door een veelvoud aan (gemeentelijke) formulieren en procedures zien mensen vaak door de bomen het 'sociale bos' niet meer. Het CDA wil dat de gemeentelijke website vernieuwd wordt om een voorbeeld van toegankelijkheid van Smalingerlandse informatie te zijn.

Concreet wil het CDA Smalingerland het volgende:

- De gemeentelijke website wordt vernieuwd om een voorbeeld van toegankelijkheid van Smalingerlandse informatie te zijn.
- Zorgverleners en zorgvragers worden bij elkaar gebracht worden om aan te wijzen welke regels overbodig zijn. Hiervoor wordt een concreet dereguleringsplan opgesteld.

Er worden prijzen uitgelooft voor de beste ideeën, om te komen tot vermindering van regels en/of verantwoordingsdocumenten.

5 Eerlijke economie

Het CDA streeft naar een eerlijke economie. Een eerlijke economie betekent dat mensen moeten kunnen profiteren van een goed economisch klimaat, waarin iedereen de kans krijgt om met zijn talenten een eerlijk inkomen te verdienen. Wij willen kortom goed zorgen voor wat van waarde is, de lokale economie stimuleren met als prioriteit de werkgelegenheid te laten groeien.

5.1 Innovatiecluster

We zijn als CDA trots op het 'Innovatiecluster'; een groep van samenwerkende organisaties waaronder Philips en Neopost, die zorgen voor hoogwaardige werkgelegenheid, innovatie en onderzoek.

Concreet wil het CDA Smallingerland het volgende:

- Uitbreiding van het Innovatiecluster. Bedrijvigheid en ondernemerschap dragen immers bij aan de vitaliteit en de leefbaarheid van regio. Het innovatiecluster zorgt voor werkgelegenheid en is een trekker voor nieuwe bedrijven van buiten de regio.
- Duurzame werkgelegenheid bevorderen door het koesteren van de maakindustrie die Drachten groot gemaakt heeft. Acquisitie van nieuwe bedrijven heeft daarom een hoge prioriteit.
- Het bedrijventerrein van de A7 wordt binnen 4 jaar uitgegeven.

5.2 Mogelijkheid tot betaald werk

CDA Smallingerland vindt dat iedereen de mogelijk moet hebben tot betaald werk. Werk is immers belangrijk voor inkomen, zelfontplooiing en sociale contacten. Werk hebben is van groot belang voor het welbevinden van het individu: het levert een inkomen en draagt ook bij aan sociale integratie en maatschappelijke participatie.

Concreet wil het CDA Smallingerland het volgende:

- De gemeente zet verschillende activiteiten in voor het toeleiden naar werk, in het bijzonder door tijdelijke financiële ondersteuning.
- Onze gemeente gaat een voorbeeldfunctie vervullen. Voorbeelden hiervan zijn het aanbieden van werkstages, werkervaringsplekken of werkplekaanpassingen enz.
- Initiatieven op het gebied van het 'basisinkomen' volgen.
- Samen met het bedrijfsleven, vooral ook met onze agrarische sector, de mogelijkheden benutten om reguliere banen te scheppen.
- Mensen die werkzaam zijn binnen Caparis moeten kunnen blijven rekenen op onze gemeente zodat zij niet 'tussen wal en schip' zullen raken.

5.3 Vestigingsklimaat en Ondernemerschap

Het CDA staat voor een goed vestigingsklimaat en wil een gastvrije gemeente zijn voor alle ondernemers, van starters tot multinationals. Onze gemeente heeft prachtige bedrijven: grote (inter)nationaal opererende bedrijven en kleine bedrijven gericht op de lokale markt. Bedrijvigheid en ondernemerschap dragen bij aan de vitaliteit en de leefbaarheid van de dorpen en de steden.

Concreet wil het CDA Smallingerland het volgende:

- De gemeente faciliteert ondernemers op een kwalitatief hoog niveau.
- De regeldruk wordt tot een minimum beperkt

Het CDA waardeert ondernemerschap. Voor het CDA zijn familiebedrijven en MKB-bedrijven

de motoren waar de samenleving op draait. Startende jonge ondernemers wisselen graag kennis uit en delen voorzieningen. Dit om kosten te drukken, contacten te onderhouden en aanvullende diensten te kunnen verlenen. Wij willen hen ondersteunen en ondernemers stimuleren om te groeien.

Concreet wil het CDA Smallingerland het volgende:

- Breedband, een goed glasvezelnetwerk moet binnen 4 jaar in iedere woning of bedrijfspand in Smallingerland zijn aangesloten.
- Leegstaande winkels, bedrijfsgebouwen of overheidspanden gebruiken om startende en kleine ondernemers te huisvesten.
- Een tastbaar ondernemershuis waar ook het gemeentelijk ondernemersloket en/of werkgeversservicepunt wordt gevestigd.
- Maandelijks werkbezoeken brengen aan bedrijven en zet werkgelegenheid weer hoog op de agenda.
- Dat acquisitie voor de maakindustrie een speerpunt is, immers de werkloosheid in deze groep is aanzienlijk. M.a.w. er is voldoende personeel maar te weinig aanbod van werk.

5.4 Bereikbaarheid

Het CDA vindt dat de gemeente Smallingerland nog beter bereikbaar moet worden. Dat is niet alleen belangrijk voor een sterke economie, maar ook om plezierig te kunnen wonen en recreëren. Duurzaamheid, veiligheid en betaalbaarheid zijn daarbij voor ons belangrijk.

Concreet wil het CDA Smallingerland het volgende:

- Een 'Drachten Mobiel' - een soort elektrisch aangedreven 'kleine taxiservice' - mogelijk maken voor de dagelijkse boodschappen van en in het centrum (naar voorbeeld van Utrecht en Burgum).
- Dat onze gemeente een goede aansluiting op regionale knooppunten krijgt.
- De provincie is verantwoordelijk voor nieuwe aanbestedingen van het busvervoer in Fryslân. Het CDA wil dat de gemeente daarbij benadrukt dat, om het platteland leefbaar te houden, de buitengebieden goed bereikbaar moeten zijn ook met de bus of andere voorzieningen.
- Alle bushaltes op een goede instaphoogte komen, zodat mensen met een beperking zonder hinder gebruik kunnen maken van het openbaar vervoer.
- De realisatie van een spoorlijn van Heerenveen via Drachten naar Groningen. CDA Smallingerland zal zich hard maken voor de spoorlijn, die onderdeel zal worden van het hoofdrailnet. Economisch staat Smallingerland met een spoorlijn beter op de kaart. Wij vinden dat Smallingerland een spoorlijn verdient.

5.5 Nieuwe omgevingswet - Kansen benutten

Volgens de nu bekende planning wordt de nieuwe Omgevingswet per 1 januari 2021 van kracht. Deze wet bundelt de wetgeving op het gebied van ruimte, natuur en milieu. Hierbij worden veel bevoegdheden van het Rijk overgeheveld naar de gemeenten. Deze nieuwe wet is nu nog volop in ontwikkeling.

In het nieuwe omgevingsplan willen wij de wet- en regelgeving op lokaal niveau kritisch onder de loep te nemen. Bij het verminderen van regels is van belang dat we vertrouwen aan inwoners durven te geven en bereid zijn tot 'loslaten' en eigen initiatief ondersteunen. Een goed voorbeeld hiervan is het MFC in Drachtstercompagnie, dat volledig vanuit het dorp is geïnitieerd en tot uitvoering is gekomen. De gemeente ondersteunt waar nodig deze lokale initiatieven.

Het CDA zet zich bij de ontwikkeling van de Omgevingswet nadrukkelijk in voor de volgende punten:

- Er moet ruimte zijn voor maatschappelijke en lokale initiatieven.
- Inwoners en ondernemers worden betrokken bij het opstellen van een toekomstvisie, waarbij wordt gekeken naar de beste economische en ruimtelijke kansen voor een dorp, stad of regio.
- Ondernemers moeten meer ruimte krijgen om te ondernemen en daarbij te experimenteren, waarbij ook aan zondagsopening van winkels gedacht kan worden, bijvoorbeeld vanaf 13.00 uur.
- Waar nodig schrappen we regels, passen we die aan of maken we ze flexibeler. Ondernemers moeten ook tijdelijk gebruik kunnen maken van bestaande bouw of nieuwbouw kunnen realiseren, zonder dat dit direct prijsopstuwend werkt voor zittende ondernemers.

5.6 Agrarische sector

De agrarische sector is in onze gemeente een belangrijke, zo niet de belangrijkste, sector in het buitengebied. Niet alleen de economische activiteit staat daarbij centraal maar ook de landschappelijke bijdrage. Een buitengebied dat haar aanzien ontleent aan agrarische activiteit en in sociaal-economische zin drijft op deze activiteit, is reden genoeg om in de gemeentepolitiek terdege rekening te houden met de belangen van de agrarische sector. De agrarische sector wil steeds meer toe naar schoon en duurzaam produceren en emissies verder terugdringen.

Concreet wil het CDA Smalingerland het volgende:

- Streven naar een gezonde balans tussen natuur, agrarische sector en recreatie.
- Landbouwers zijn ook de groenbeheerders van ons land. Het groene, weidse landschap draagt op allerlei manieren bij aan het welzijn en het geluk van mensen, en daarmee aan de omgevingskwaliteit waar Nederland geliefd voor is. Ingrijpen in dit landschap is vaak onomkeerbaar, en moet dus zorgvuldig worden overwogen.
- Een pilot voor het aanbieden van beschut werk voor mensen met een achterstand tot de arbeidsmarkt bij agrarische ondernemers.
- Een gedegen voorbereiding voor nieuw beleid voor het landelijk gebied begint met het inventariseren van de agrarische situatie en de ontwikkelingen.
- De gemeente verstrekt actief informatie naar aanvragers van vergunningen.
- In het buitengebied en in de dorpen wordt bij het intekenen van verkeerremmende maatregelen rekening gehouden met ruimte voor het landbouwverkeer.
- Het aantal en de frequentie van overstorten wordt zoveel beperkt.
- Het beleid voor het gemeentelijke buitengebied biedt ruimte aan het veranderingsproces van de land- en tuinbouw, zoals nieuwe vormen van agrarische bedrijfsgebouwen. Er moet ruimte zijn voor schaalvergroting, binnen de bestaande kaders, voor de bestaande agrarische bedrijven t.b.v. continuïteit. De gemeente zorgt hierbij voor de randvoorwaarden waarbinnen agrarische bedrijven zich kunnen ontwikkelen en kunnen aanpassen. Er moet ruimte zijn voor verbrede vormen van landbouw en andere aan de agrarische sector verwante activiteiten.
- Er wordt ruimte geboden om te komen van energiegebruiker naar energieleverancier via bijvoorbeeld zonnepanelen en mestvergisting.
- Voormalige agrarische bedrijfsgebouwen kunnen een andere bestemming krijgen mits de nieuwe functie de ontwikkeling van naastgelegen agrarische bedrijven niet belemmert.

- Heroverwegen van de gemeentelijke lasten van agrarische bedrijven, omdat deze in vergelijking tot onze buurgemeenten aan de hoge kant zijn.

5.7 Inrichting en Beheer

De Natura-2000 gebieden De Alde Feanen en Van Oordt-Mersken hebben een grote impact op de toegestane ammoniakuitstoot van de veehouderijen in onze gemeente. Daarom is het van belang zorgvuldig om te gaan met het aanwijzen van nieuwe natuur.

Concreet wil het CDA Smallingerland het volgende:

- Bij de beoordeling van gemeentelijke, provinciale of landelijke initiatieven waarbij 'landbouwgrond' ingeleverd wordt voor 'natuur', wordt het belang van de agrarische sector zorgvuldig meegewogen

5.8 Duurzaamheid en Milieu

In een eerlijke economie gaat duurzaamheid om meer dan groene energie, afvalrecycling en energiebewustzijn. Het gaat ook om een duurzame arbeidsmarkt die zich laat kenmerken door goed en bereikbaar (vak)onderwijs waar het leren van vaardigheden hoog in het vaandel staat. Wij willen vooral aansluiten bij initiatieven van bewoners, instellingen en ondernemers op het gebied van duurzaamheid en hen de ruimte bieden.

Concreet wil het CDA Smallingerland het volgende:

- Zonnepanelen aanleggen op daken van gebouwen in plaats van zonneweides op landbouwgrond te plaatsen. De gemeente geeft hierbij het goede voorbeeld en gaat voortvarend aan de slag met het plaatsen van zonnepanelen op alle gemeentelijke gebouwen waar dit mogelijk en rendabel is.
- Binnen vijf jaar het maatschappelijk vastgoed, zoals de gemeentelijke kantoren, zwembaden, scholen en sporthallen verduurzamen.
- De gemeente is verantwoordelijk voor het inzamelen van afval. In de overeenkomst met de inzamelaar wordt gestreefd naar zo veel mogelijk recycling van afvalproducten. De reststroom die overblijft wordt bij voorkeur gebruikt om energie op te wekken. Streven naar: 1) voorkomen van afval, 2) hergebruik en 3) recycling. Hierbij kan het niet zo zijn dat we meer van onze burgers vragen dan logischerwijs noodzakelijk.
- Energie besparen op plekken waar mogelijk is.
- Initiatieven steunen van het plaatsen van windmolens op zee in plaats van windmolens in onze windarme gemeente.

5.9 Gezonde gemeentefinanciën

Het grootste deel van de gemeentebegroting bestaat uit geld via de Rijksoverheid. Slechts een beperkt aandeel komt uit lokale heffingen en belastingen. Het CDA is van mening dat burgers al op veel terreinen te maken krijgen met lastenverzwaring en wil daarom de lokale lasten niet verhogen. Uitgangspunten voor het financieel beleid van het CDA zijn: zorgvuldigheid, spaarzaamheid, transparantie en gematigde lokale lasten.

Concreet betekent dit voor het CDA:

- De gemeentelijke belastingen, zoals OZB (onroerend zaak belasting), mogen niet meer stijgen dan voor de inflatiecorrectie.
- Het CDA staat voor een kritisch blik op de primaire en niet-primaire taken van de gemeente.
- Kosten voor overheidsdiensten (leges) zijn in principe kostendekkend. Wij willen deze

kosten zo laag mogelijk houden voor onze inwoners.

- De meerjarenbegroting moet sluitend blijven.
- Blijvende aandacht voor de Grond Exploitatie. Smallerland heeft veel grond in ontwikkeling voor bedrijven en woningen. Dit is goed, maar brengt ook financiële risico's met zich mee. De gemeente hanteert realistische –voorzichtige- uitgangspunten bij de waardering van deze gronden.